

geslotene van het constructieve vlak losmaakt of breekt in hoogte en breedte, zoo blijft de wand architectonisch behouden. De schilderij werkt met de architectuur rhythmisch mede en er ontstaat een evenwichtige verhouding tusschen schilderij en bouwkunst. Dit is niet nieuw, — ook de Aegyptenaren hebben uit architectonische overwegingen de voorwerpen in een vlak afgebeeld — maar nieuw is de *wijze* waarop dit thans weder in toepassing komt. Daarom verdient het de volle aandacht dat de kunstenaars van heden weder tot een zuiver architectonisch besef zijn gekomen.

In de beeldhouwkunst zien wij ook hetzelfde gebeuren. Het pittoresque maakt plaats voor het monumentale. Door den modernen beeldhouwer wordt het accent gelegd op evenwichtige *ruimte-* en *massaverdeeling*. Het begrip „beeld” heeft een wijziging ondergaan ten gunste van de architectuur. Het moderne beeld is, evenals de schildering, niet een afbeelding van den natuurlijken vorm of van een psychisch moment, maar de ombeelding daarvan volgens de kunst (afb. 29, 31, 32).

Zoo is door vergevorderde geestelijke en materiele cultuur het stadium ingetreden van de geschiktheid der verschillende kunsten om zich te vereenigen en ieder binnen de grenzen van zijn eigen gebied, zoo consequent mogelijk, een algemeenen, synthetischen vorm voor den tijdsinhoud voort te brengen. Deze vorm, die in de naastbijzijnde toekomst als een nieuwe stijl zal verschijnen, wordt in onzen tijd over geheel Europa en in Amerika voorbereid.

Zoodra na dit tijdperk van vernietiging het tijdperk van opbouwen zal intreden, zal er voor de kunstenaars der desbetreffende vakken, meer dan ooit te voren, gelegenheid zijn een nieuwe verbroederingsgedachte op monumentale wijze tot uitdrukking te brengen.

Ik heb gezegd.

Leiden, Nov. 1917.